

Archeologisch bureauonderzoek

**Plangebied Nieuwendam-Noord
Stadsdeel Amsterdam-Noord**

BO 09-074 Amsterdam 2009

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Administratieve gegevens plangebied	6
1.1 Administratieve gegevens	6
2 Wet- en regelgeving	7
2.1 Algemeen	7
2.2 Nationale regelgeving	7
2.3 Provincie Noord-Holland	8
2.4 Gemeente Amsterdam	8
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie	10
2.6 Situatie bestemmingsplangebied Nieuwendam-Noord	12
3 Bodemkunde en historie	14
3.1 Algemeen	14
3.2 Historisch-topografische inventarisatie	15
3.3 Archeologische inventarisatie	19
4 Archeologische verwachtingskaart	21
5 Archeologische beleidskaart	23
Conclusie	25
Bronnen	26

Samenvatting

Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) heeft in opdracht van Stadsdeel Amsterdam-Noord een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het bestemmingsplangebied Nieuwendam-Noord. Dit is bedoeld om het cultuurhistorische verleden van het plangebied in kaart te brengen en daarmee een beeld te krijgen van de archeologische sporen die in de bodem aanwezig kunnen zijn.

De historisch topografische kartering heeft geresulteerd in een overzicht van archeologische informatie over de ontwikkeling van Nieuwendam-Noord. Van dit ruimtelijke en landschappelijke beeld is een archeologische verwachting opgesteld die omgezet is naar een beleidskaart. De kaart biedt een specificatie van de beleidsregels en maatregelen voor de vereiste archeologische monumentenzorg.

De beleidskaart maakt onderscheid in 4 soorten beleidszones: een zone met hoge verwachting, twee zones met lage verwachting, een zone met (sub)recente bodemverstoring (dijkaanleg) en aangewezen als provinciaal beschermd monument en een zone met (sub)recente bodemverstoring zonder archeologische verwachting. Voor de zone met een hoge verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 500 m² en dieper dan 1 m beneden het huidige maaiveld voorafgaande aan de bodemverstoring een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is. Voor de zones met een lage verwachting geldt dat bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan de (oorspronkelijke) waterbodem voorafgaand aan de bodemverstoring een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is. Voor de zone waar de ondergrond verstoord is door (sub)recente bodemingrepen maar die een provinciaal beschermde status en als zodanig als een terrein van archeologische waarde op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) staat aangegeven, geldt dat bij iedere ingreep een Monumentenvergunning moet worden gevraagd bij de Provincie. Voor de zone zonder archeologische verwachting geldt een vrijstelling van archeologisch maatregelen vanwege de hoge mate van verstoring van eventuele archeologische resten door bouw- en infrastructurele werkzaamheden. Dit betekent dat hier verder archeologisch veldonderzoek niet nodig is.

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht, wat inhoudt dat ook in geval geen archeologisch vooronderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij BMA aangemeld dienen te worden. In gezamenlijk overleg met de opdrachtgever kunnen dan maatregelen worden genomen tot documentatie en berging van de vondsten.

Inleiding

Het archeologisch bureauonderzoek van Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) betreft een inventarisatie van archeologische c.q. cultuurhistorische waarden binnen het plangebied Nieuwendam-Noord, stadsdeel Amsterdam-Noord. Uitgaande van deze waardestellende inventarisatie wordt het beleid vastgesteld voor het behoud en/of documentatie van eventuele archeologische overblijfselen in verband met toekomstige bouwplannen.

Het archeologisch bureauonderzoek vindt plaats in het kader van de actualisering van het bestemmingsplan Nieuwendam-Noord. De voorliggende waardestelling is gebaseerd op een historisch topografische inventarisatie van kaartmateriaal, publicaties en archiefbronnen, in samenhang met archeologische informatie over vergelijkbare locaties in de directe omgeving.

In het bureauonderzoek komen het nationale, provinciale en gemeentelijke archeologiebeleid (hoofdstuk 2), de historische en archeologische achtergronden (hoofdstuk 3) en de archeologische verwachting van de plangebieden (hoofdstuk 4) aan de orde, gekoppeld aan een beleidskaart (hoofdstuk 5) waarmee wordt gespecificeerd of en in welke mate archeologische maatregelen binnen (toekomstige) planontwikkeling vereist zijn.

1 Administratieve gegevens plangebied

Het plangebied Nieuwendam-Noord grenst in het noordoosten aan de Ringweg Noord A10, en in het zuidoosten aan de Zuiderzeeweg. De grens van het plangebied ligt ten westen van de Schellingwouderbreek en ligt in het zuidwesten aan de watergang langs de Koedijkpad en in het noordwesten aan het water langs de Schoorlstraat, de Alkmaarstraat en de Beemsterstraat.

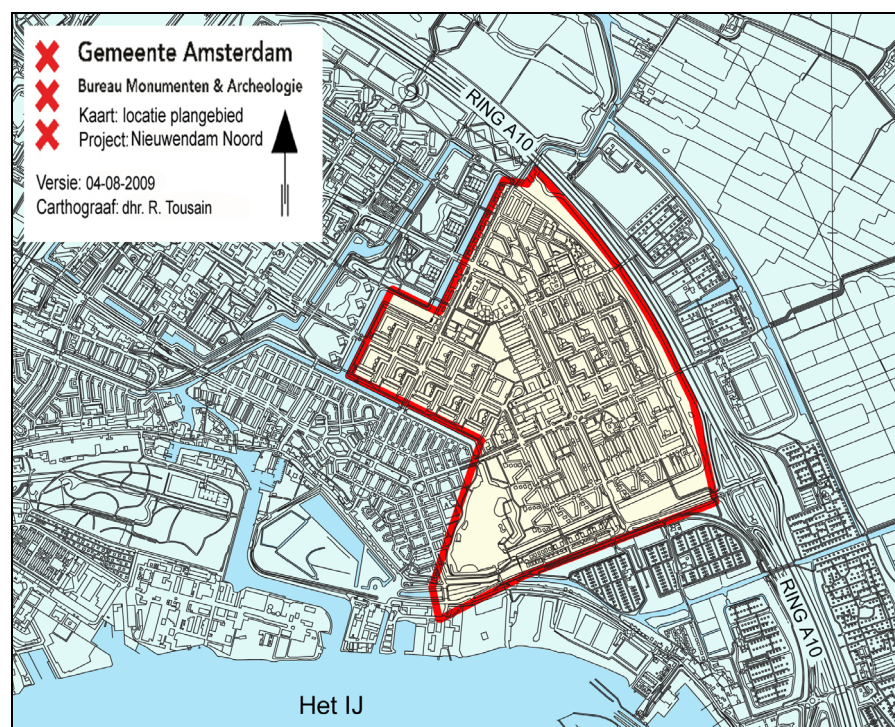
1.1 Administratieve gegevens

Opdrachtgever Stadsdeel Amsterdam-Noord
Contactpersoon dhr. C. Metselaar
Adres Postbus 37608
Postcode / plaats 1030 BB Amsterdam

Plangebied

Provincie	Noord-Holland	Gemeente	Amsterdam
Plaats	Amsterdam	Kaartblad	25E
ARCHIS meldingsnr.	36852	Kadaster	ASD31AL
X-coördinaat N	125.545	Y-coördinaat N	490.416
X-coördinaat O	126.302	Y-coördinaat O	489.159
X-coördinaat Z	125.204	Y-coördinaat Z	488.751
X-coördinaat W	124.860	Y-coördinaat W	489.614

Locatie

1 Plangebied Nieuwendam-Noord (rood).

2 Wet- en regelgeving

2.1 Algemeen

Het archeologische erfgoed bestaat uit voorwerpen en structuren die in de bodem bewaard zijn. Ook landschappelijke of infrastructurele elementen kunnen een archeologische waarde hebben. Deze materiële overblijfselen vormen een onderdeel van onze leefomgeving waarvan het behoud in de bodem of documentatie op maat gesneden maatregelen vergen. Het archeologische bodemarchief levert een bijdrage aan de cultuurhistorie van onze stad en maakt de beleving van het verleden bovendien tastbaar.

Vanwege de ruimtelijke aard van archeologische sporen en vondsten in de bodem heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wijziging van de Monumentenwet 1988 met ingang van 1 september 2007 is de zorg voor het archeologisch erfgoed geïntegreerd in ruimtelijke ordeningsprocessen. Een essentieel uitgangspunt van de nieuwe wet is dat het erfgoed in de bodem beter wordt beschermd. Dit betekent dat in ruimtelijke ontwikkelingen vroegtijdig rekening wordt gehouden met archeologisch erfgoed. Als behoud in de bodem geen optie is, dan is, voorafgaand aan de bodemverstoring, onderzoek nodig om archeologische overblijfselen te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. In de dichtbebouwde stedelijke omgeving is in de praktijk doorgaans sprake van deze laatste optie.

2.2 Nationale regelgeving

Aan het einde van de jaren tachtig groeide het besef dat archeologische vindplaatsen in Europa ernstig werden aangetast door grootschalige infrastructurele werken, de toename van bouwlocaties en de intensivering van de landbouw. Om het archeologische erfgoed beter te beschermen hebben de Europese ministers van Cultuur in 1992 het Verdrag van Valletta opgesteld (ook bekend als het Verdrag van Malta).

Een essentieel uitgangspunt van dit verdrag is dat behoud van archeologisch erfgoed in de bodem (in situ) in iedere fase van planontwikkeling dient te worden meegewogen. Als behoud in de bodem (bv door middel van technische maatregelen en/of planaanpassing) geen optie is, dient het bouwplan te voorzien in maatregelen om archeologische overblijfselen op een juiste wijze (volgens de wettelijk verplichte Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie) te documenteren en de informatie en vondsten te behouden. Het verdrag stelt de initiatiefnemer van een ruimtelijk plan, dat bodemverstoring tot gevolg heeft, verantwoordelijk voor de planologische en de financiële inpassing van archeologisch onderzoek. De nieuwe wet ter uitvoering van dit verdrag, de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz)¹, is per 1 september 2007 definitief van kracht.

Op grond van de Wet op de archeologische monumentenzorg zijn vier wetten gewijzigd: de Monumentenwet 1988, de Ontgrondingenwet, de Wet milieubeheer en de Woningwet. De Wet op de Ruimtelijke Ordening bevatte al voorschriften om meer rekening te houden met archeologie ten behoeve van kwaliteitsverbetering van ruimtelijk beleid. Dit betekent o.a. dat elk bestemmingsplan

¹ Stb. 2007, nr. 42.

op archeologisch beleid zal worden getoetst.² Vanwege het ruimtelijke karakter van het bodemarchief heeft het archeologische beleid raakvlakken met dat van de ruimtelijke ordening. Door de wetswijzigingen worden archeologische belangen vanaf het begin van de besluitvorming in de ruimtelijke ordening meegewogen. Ondanks de getroffen maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevalsvondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de meldingsplicht van kracht.³

2.3 Provincie Noord-Holland

Per 1 juli 2008 is de nieuwe wet Ruimtelijke Ordening (Wro) in werking getreden. Hierdoor is de verhouding tussen de provincie en de gemeenten gewijzigd. In het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland omschrijft de provincie haar rol.⁴ Hierbij staat de samenwerking met gemeenten op basis van gemeentelijke en de provinciale structuurvisie centraal. Tevens handhaaft de provincie de Belvédère-benadering, waarin behoud van cultuurhistorie door ontwikkeling wordt nagestreefd. Als toetsingskader voor bestemmingsplannen en projectbesluiten met een Beeldkwaliteitplan hanteert de Provincie tevens het beleidskader en het streekplan. Op grond van de Wro dienen gemeenten bij de vaststelling van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen de Provinciale Ruimtelijke Verordening in acht te nemen.

In het beleidskader is opnieuw de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) opgenomen, waarin gebieden, die naar verwachting archeologisch waardevol zijn, zijn aangewezen als provinciale archeologische attentiegebieden. De waardestellingen van de CHW zijn bedoeld als primaire algemene indicaties die per specifiek plangebied nadere invulling en precisering behoeven.

De provinciale beleidsintentie is om invulling aan de primaire doelstelling van het Verdrag van Malta te geven en archeologische reservaten aan te wijzen. Deze gebieden dienen om archeologische monumenten duurzaam te beschermen en te beheren en daarmee voor toekomstig onderzoek te bewaren.⁵ Daarnaast betreft de provincie nadrukkelijk culturele waarden, waaronder ook archeologie, bij de realisatie van de ruimtelijke- en stedelijke vernieuwing.

2.4 Gemeente Amsterdam

In aansluiting op het rijks- en provinciaal beleid besteedt de gemeente specifieke aandacht aan vroegtijdige inpassing van archeologie in de ruimtelijke ordeningsprocessen.⁶ Uitgangspunt hierbij is een kwalitatief adequaat beheer van het cultureel erfgoed met aandacht voor een efficiënte voortgang van bouwprocessen en kostenbeheersing. Tegen deze achtergrond is de afdeling Archeologie BMA in 2001 gestart met een nadere inventarisatie van archeologische verwachtingen in elk afzonderlijk stadsdeel. Hiertoe worden onder meer verschillende historische kaartbeelden van het stadsdeelgebied met elkaar vergeleken. Deze inventarisatie is bedoeld als een verfijning van het verwachtingsbeeld van de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Cultuur Historische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland, en de landelijke Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) waarin de stedelijke gebieden niet gekarteerd zijn.

² Artikel 38a lid 1 van de gewijzigde Monumentenwet schrijft hierover dat *De gemeenteraad bij vaststelling van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1 van de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten.* Met 'monument' wordt hier een (onbeschermde) archeologisch monument bedoeld, ofwel *alle terreinen welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde* (art. 1 Monumentenwet).

³ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

⁴ Provincie Noord-Holland 2006.

⁵ Van Eerden 2008, 14-15.

⁶ BMA 2005, 58.

De nieuwe wetgeving schrijft voor dat bij vaststelling van een nieuw bestemmingsplan altijd een nadere waardestelling nodig is van de aanwezige archeologische verwachting in de vorm van een bureauonderzoek. Dit bureauonderzoek behelst een specificatie van eventuele archeologische waarden binnen een specifiek plangebied en een advies met betrekking tot het daarbij behorende beleid en/of te nemen maatregelen. Bij de formulering van het beleid staat altijd een realistische balans tussen het archeologische belang ten opzichte van de voortgang van het ruimtelijke ontwikkelingsproces in de stad centraal.

De bescherming van (verwachte) archeologische waarden kan in een bestemmingsplan (o.a.) worden geregeld met een aanlegvergunning als bedoeld in artikel 3.3.a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening. Verder kan in het belang van de archeologische monumentenzorg worden bepaald dat de aanvrager van een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet een rapport dient te overleggen als bedoeld in artikel 39, tweede lid en kan worden bepaald dat aan een reguliere bouwvergunning als bedoeld in artikel 44, eerste lid, van de Woningwet voorschriften kunnen worden verbonden als bedoeld in artikel 39, derde lid, van de Monumentenwet. Zowel aan een aanlegvergunning als vrijstelling kunnen voorschriften worden verbonden in het belang van de archeologische monumentenzorg.

Bij de bepaling van de vrijstellingsdrempels voor archeologisch wordt een combinatie van factoren, in acht genomen, te weten: a) de specifieke aard van de cultuurhistorische / archeologische waarden, b) het oppervlak van het te ontwikkelen terrein en c) de diepte van de bodemingreep. Volgens deze systematiek gelden in Amsterdam dertien beleidsvarianten:

- 1: gebieden met bekende archeologische waarden. Aangezien hier met zekerheid archeologische overblijfselen aanwezig zijn, is bij elke bodemingreep ongeachte het oppervlak of de diepte archeologisch onderzoek noodzakelijk
- 2: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.
- 3: gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog aanwezige historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. Deze gebieden zijn onbebouwd of de bebouwing dateert van vóór de 19de eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.
- 4: bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog in het landschap zichtbare historisch infrastructurele assen / in historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing dateert uit het einde van de 19de eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 1,00 m onder maaiveld.
- 5: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting langs voormalige (overbouwde of opgehoogde) historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 2,00 m onder maaiveld.
- 6: onbebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de landelijke periferie van Amsterdam. Hier liggen archeologische vondsten dicht aan het oppervlak, zodat relevante archeologische lagen kunnen zijn opgenomen in de bouwvoor. De bouwvoor heeft gemiddeld een diepte van 0,3 – 0,5 m waaronder een eerste sporenvlak zichtbaar wordt. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.
- 7: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit het einde

van de 19de eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 1,00 m onder maaiveld.

- 8: bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de voormalige (overbouwde of opgehoogde) landelijke periferie van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 2,00 m onder maaiveld.

- 9: terreinen met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan de waterbodem.

- 10: gebieden met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn buiten het historische centrum van Amsterdam. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan de waterbodem.

- 11: gebieden met een lage archeologische verwachting die onder water in het IJ liggen, of die als haven in het IJ liggen of die van oorsprong een opgespoten eiland (bijv. baggerdepots uit de 19de eeuw of eilanden zoals IJburg) zijn. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 4,00 m ÷ NAP.

- 12: gebieden met een lage archeologische verwachting die in een droogmakerij liggen. Archeologisch veldonderzoek is noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan 0,50 m onder maaiveld.

- 13: gebieden zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden voor bijv. zware funderingen, kelders, tunnels ed. Er geldt daarom een lage archeologische verwachting en derhalve een vrijstelling voor archeologisch onderzoek. Deze categorie plangebieden zijn wel indirect van belang voor archeologische planning omdat ze aanwijzingen geven voor de eventuele aanwezigheid van archeologische resten in omliggende gebieden.

Voor alle beleidsvarianten geldt dat van het dieptecriterium alleen kan worden afgeweken als exacte gegevens over de bodemopbouw of de aanwezige verstoringen bekend zijn.

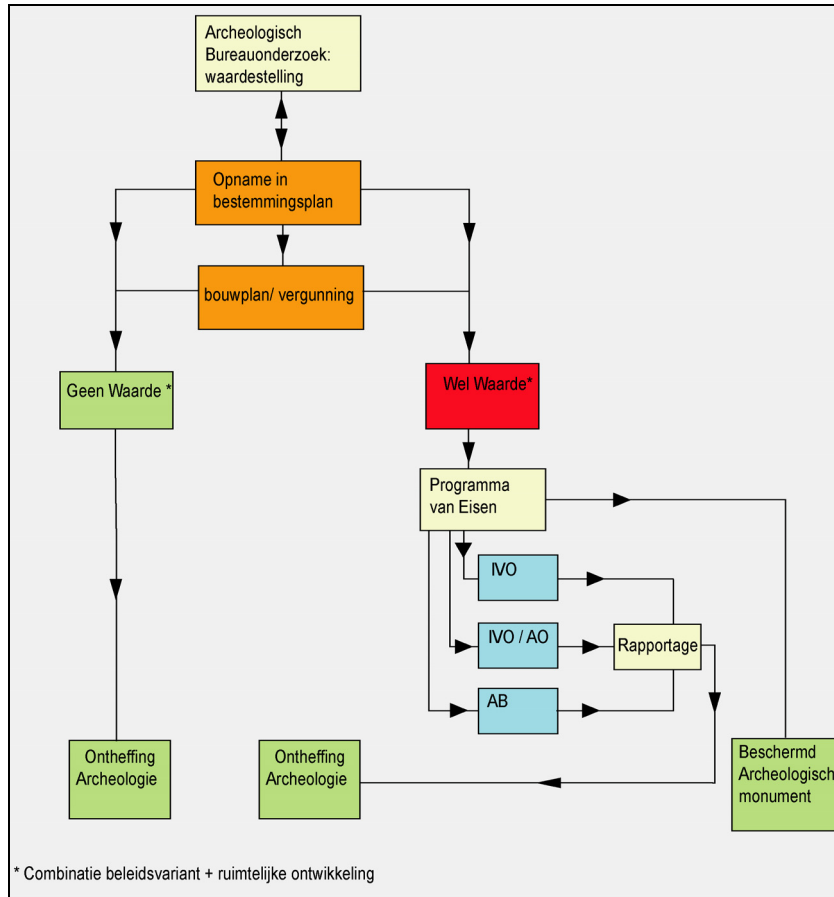
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Voor de inpassing van archeologisch onderzoek in het proces van de ruimtelijke planvorming bestaat een standaard pakket van maatregelen waarvan de kwaliteitsnormen door het ministerie van OCW zijn opgesteld (KNA: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie). De maatregelen gaan uit van een gefaseerde aanpak, zodat per plangebied, al naar gelang de locatie, de aard van de bodemingreep en de archeologische verwachting, een op maat gesneden programma kan worden opgesteld. Er is sprake van een gefaseerde aanpak waarbij een onderscheid gemaakt wordt in het Bureauonderzoek (BO), eventueel gevolgd door het Inventariserend Veldonderzoek (IVO) en de Archeologische Opgraving (AO) of een Archeologische Begeleiding (AB).

Het IVO is bedoeld om de resultaten van het bureauonderzoek te toetsen. Het geeft inzicht in de aanwezigheid en toestand van de archeologische overblijfselen in de bodem. Een AO wordt uitgevoerd in geval er sprake is van een vindplaats met archeologische resten die volledig dienen te worden gedocumenteerd en geborgen.

Een AB houdt in dat er geen apart archeologisch onderzoek plaatsvindt voorafgaand aan het bouwproces, maar dat de bouwgreep onder begeleiding van een archeoloog wordt uitgevoerd. Volgens de vigerende KNA voorschriften kan dit alleen in geval van uitzondering, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van een beperkte bodemingreep op een gewaardeerd terrein of een AMK-terrein. Elke onderzoeksfase wordt afgesloten met een selectiebesluit. Hierin wordt vastgesteld welke delen van een plangebied in aanmerking komen voor verder archeologisch onderzoek of voor

bescherming en welke delen van het plangebied verloren gaan zonder een archeologische opgraving (afb. 2). De wijze waarop de verschillende archeologische werkzaamheden worden uitgevoerd is afhankelijk van de omvang van de bouwlocatie, de aard van de archeologische resten en de opzet van het civiel technisch programma. Goede integratie van de het archeologisch programma in het bouwproces is een belangrijke voorwaarde voor efficiëntie in de uitvoering.

2 Stroomschema archeologisch onderzoek.

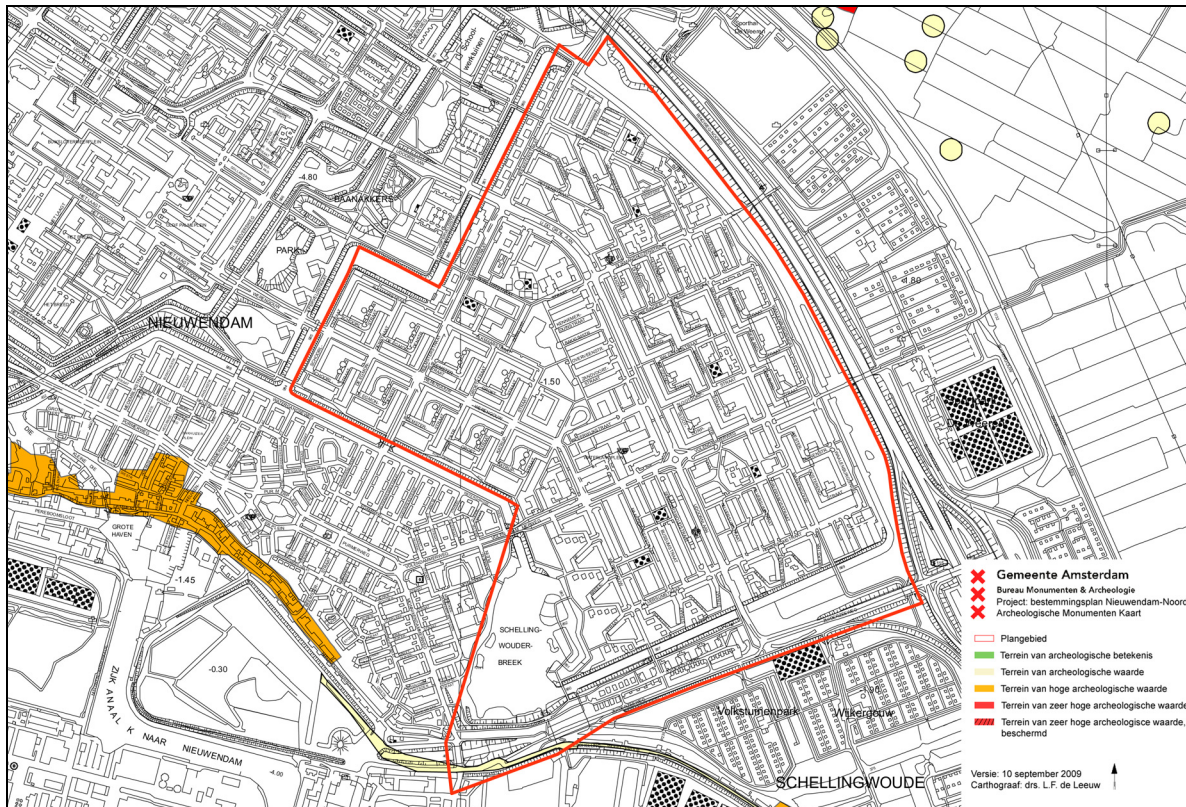
Indien een archeologische waardestelling in het kader van een bestemmingsplan geformuleerd wordt, zal hieruit pas een eventueel veldonderzoek voortkomen wanneer bouwaanvragen in het kader van het betreffende bestemmingsplan ingediend worden. Voor alle veldonderzoeken is een Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. In het PvE wordt tevens beschreven of archeologische overblijfselen in de bodem bewaard kunnen blijven of dat opgraven van deze resten noodzakelijk is (selectiebesluit). Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het (laten) opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

Ondanks de maatregelen om vooraf archeologisch onderzoek in te plannen kunnen toevalsvondsten bij bouwprojecten worden aangetroffen. Hiervoor blijft de wettelijke meldingsplicht van kracht.⁷ Dit houdt in dat de uitvoerder of opdrachtgever de gemeente over de vondst dient te informeren zodat maatregelen ter documentatie of berging ervan getroffen kunnen worden.

⁷ Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988.

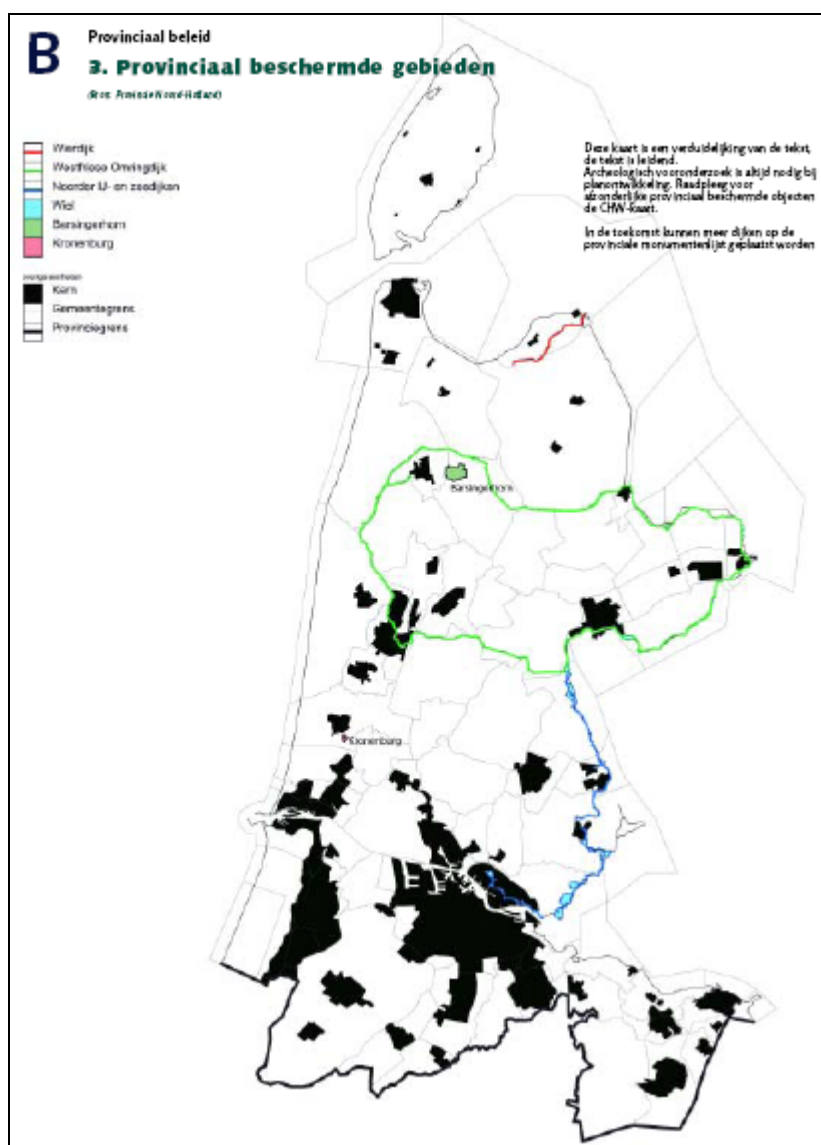
2.6 Situatie bestemmingsplangebied Nieuwendam-Noord

Het plangebied is niet gekarteerd op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW). Wel ligt volgens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) binnen het plangebied een terrein van archeologische waarde (AMK-nummer: 14623) (afb. 3). Dit terrein maakt onderdeel uit van de Noorder-IJdijken en is een provinciaal beschermd monument (afb. 4).⁸ Het verwachtingsbeeld van de AMK en CHW is algemeen van aard en dient in het kader van de bouwplanvorming nader te worden uitgewerkt. Het volgende hoofdstuk betreft een historisch topografische analyse ten behoeve van een specificatie en een ruimtelijk onderscheid van de archeologische verwachtingen.

3 Het plangebied Nieuwendam-Noord, in rood aangegeven, op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK). De Cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Noord-Holland (CHW) komt overeen met het kaartbeeld van de AMK.

^{8 8} Provincie Noord-Holland 2006, 49, 54-55.

4 De Provinciaal beschermde gebieden. Hieronder vallen ook de Noorder-IJdijken

3 Bodemkunde en historie

3.1 Algemeen

Het huidige 'natuurlijke' landschap in en om Amsterdam wordt in grote mate bepaald door de landschapsvorming die zich voltrok in het Holoceen, de periode na de laatste IJstijd (vanaf ca. 10.000 BP). Er heerste toen vanaf ca. 4.000 BP een gematigd klimaat waarin veengroei mogelijk was. Toen ontstond hier in de kuststreek het zogenaamde Hollandveen. Het Hollandveen Laagpakket bevindt zich thans in de ondergrond tussen gemiddeld 4 - 5 m ÷ NAP en 2 m ÷ NAP en loopt plaatselijk door tot 0 m NAP. Dit natuurlijke landschap is omgevormd tot een veenweidegebied door middel van grootschalige veenontginningen, die in de 11de eeuw van start gingen.⁹ Bij de cultivatie van het landschap speelde de waterhuishouding een cruciale rol. Tegelijkertijd met de veenontginningen begon ook de aanleg van dijken en later in de 17de en 18de eeuw volgde de uitgebreide droogmakerijen waarbij grote watergebieden in Noord-Holland werden ingepolderd. Wat de vroegste bewoning van Amsterdam betreft dateren de oudste archeologische sporen van huizen tot nu toe uit de 12de eeuw. Rond de stad en met name op de hoger gelegen strandwallen in Noord Holland zijn vindplaatsen met bewoningssporen die teruggaan tot in de Bronstijd (ca. 2.000 - 800 v. Chr.).

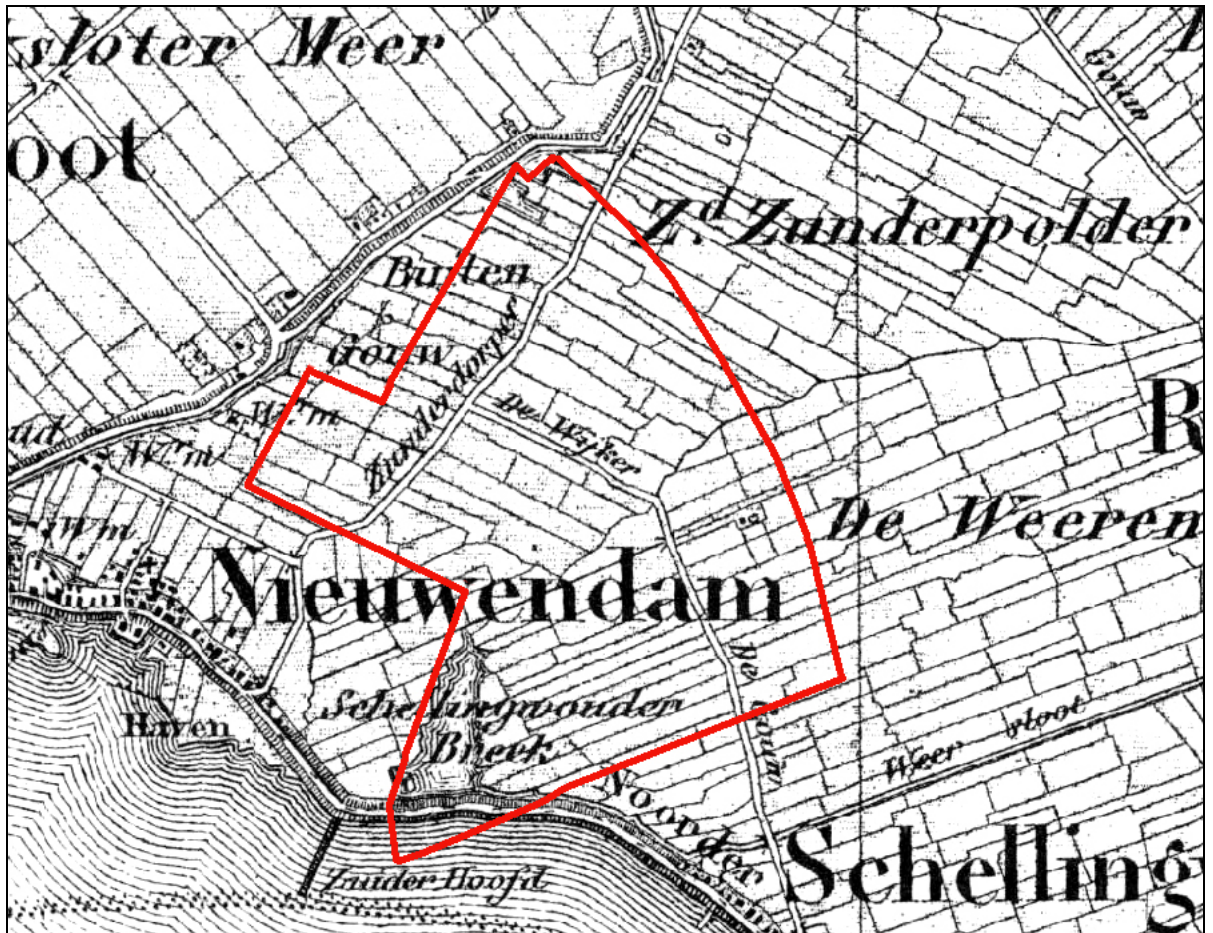
De eerste bewoning van Amsterdam ontwikkelde zich in de 12de en 13de eeuw aan de Nieuwendijk/Kalverstraat en de Warmoesstraat/Nes. Met de aanleg van de (Nieuwezijds en Oudezijds) burgwallen in de 14de eeuw startte het proces van stadsvorming. De stad had eerst een aarden omwalling ('scilicetraminge') als verdedigingswerk die in de laatste kwart van de 15de eeuw werd vervangen door een stenen stadsmuur. De laatmiddeleeuwse stad was omsloten door de huidige Singel aan de westkant en de Geldersekade en Kloveniersburgwal aan de oostkant. In de periode 1585-1663 groeide de stad explosief door vier stadsuitbreidingen. Ten tijde van de Eerste Uitleg (1585-1586) verplaatste de stadsrand zich naar de huidige Herengracht en de Oudeschans. Bij de Tweede Uitleg (1592-1596) verschenen er vier nieuwe woon- en werkeilanden (Marken, Uilenburg, Rapenburg en Vlooienburg) aan de oostkant van de stad. In 1613 ontstond met de Derde Uitleg aan de westzijde van de stad de woon- en werkbuurten de Jordaan en het eerste deel van de grachtengordel tot aan de Leidsegracht. De vroeg 17de-eeuwse stad werd beschermd door een gebastioneerde aarden wal ontworpen naar de nieuwste fortificatieplannen uit Italië, voorzien van elf bolwerken. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd in de Gouden Eeuw het halfcirkelvormige stadsplan van Amsterdam voltooid. Het oostelijke deel van de grachtengordel werd aangelegd over de Amstel en aan het IJ werden de drie oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg gerealiseerd. De nieuwe bakstenen stadswal (met nu in totaal 26 bolwerken) volgde met z'n gracht het tracé van de huidige Singelgracht.

De eerste woonwijken buiten de Singelgracht verzezen naar aanleiding van het uitbreidingsplan Kalff in 1877, gevolgd door een tweede ring na annexatie van grote delen van de gemeenten Nieuwer-Amstel en Sloten in 1896. De 20ste-eeuwse groei van de stad valt uiteen in vier fasen; bebouwing van de Baarsjes, Zuid en Oost in de twintiger en dertiger jaren, het door nieuwbouw aaneengroeien van voormalige dijkdorpen in Amsterdam Noord, de wederopbouwijken aan de westzijde van de stad (de Westelijke Tuinsteden) en de bebouwing van de voormalige Bijlmermeer in de zestiger en zeventiger jaren. Met IJburg borduurt de stad begin 21ste eeuw weer voort op het concept van vier eeuwen tevoren, het creëren van stedelijk areaal in en aan het IJ.

⁹ Veerkamp 1997, 10-31.

3.2 Historisch-topografische inventarisatie

Voor deze historisch topografische analyse zijn verschillende cartografische bronnen gebruikt, waaronder de Topografische Militaire Kaart (1854) gecombineerd met gegevens van de kaarten van Beeldsnijder (1575), Visscher (ca. 1700) en de kaart van Publieke Werken uit 1936. Het plangebied Nieuwendam-Noord bevindt zich in de voormalige Zunderdorperpolder en Schellingwouder Weeren.

5 Het plangebied binnen de oude verkavelingsstructuur op de Topografisch Militaire kaart uit 1854.

3.2.1 Ontginning

De Zunderdorperpolder maakte deel uit van Waterland, dat al sinds de middeleeuwen een bestuurlijke eenheid vormde.¹⁰ De ontginning van Waterland startte in het einde van de 10de eeuw vanuit het kustgebied en West-Friesland. De Schellingwouder Weeren hebben vermoedelijk tot de ontginning van het Amstelland behoord. Dit gebied werd tot in de 14de eeuw apart van Waterland genoemd. Rond het begin van de 13de eeuw was het Waterlandse veenlandschap vrijwel geheel in cultuur gebracht. De ontginningsactiviteiten waren gericht op de ontwatering van het land om het geschikt te maken en te houden voor akkerbouw. De kleine rivieren (Dieën), die door het gebied stroomden, werden als ontginningsas gebruikt. Haaks op de riviertjes werden percelen uitgezet en aan de kopse kant verzezen boerderijen op huisterpen. Zo ontstond de voor het veenlandschap typerende lintbebouwing. Tussen de percelen liepen sloten waarmee het natte veengebied werd ontwaterd.

Door de ontwatering nam het veen in volume af en daalde het maaiveld, dat aanvankelijk ca 4 meter boven zeeniveau lag, met meer dan 1 meter per eeuw ten opzichte van de rivieren, het IJ en de

¹⁰ De Cock 1975, 329.

Zuiderzee.¹¹ Als bescherming tegen de hierdoor ontstane wateroverlast werd aan de achterzijde van de ontginning een veendijk aangelegd, in Waterland een gouw of goudijk genoemd. De in het plangebied gelegen Wijkergouw is een dergelijke middeleeuwse veendijk die zich oorspronkelijk in de Schellingwouder Weren bevond. De (bijna) noord-zuid lopende Zunderdorper Gouw is hier eveneens een voorbeeld van. Deze gouw vormde de verbinding tussen de dorpen Nieuwendam (ten zuidwesten van het plangebied) en Zunderdorp (ten noorden van het plangebied).¹²

De bodemdaling had tot gevolg dat de huisplaatsen voortdurend moesten worden opgehoogd. Door de aanhoudende vernatting kon in de 13de eeuw in Waterland niet voldoende meer ontwaterd worden om de landbouw mogelijk te maken.¹³ De nederzettingen verplaatsten zich in de 15de en 16de eeuw als gevolg van een noodzakelijke economische heroriëntatie opnieuw, nu naar de doorgaande (water)wegen, zoals de in de 13de eeuw aangelegde Waterlandse Zeedijk.¹⁴ De bevolking ging zich, nu landbouw niet meer mogelijk was, toeleveren op zeevaart en visserij en op veeteelt en zuivelproductie.¹⁵

6 Uitsnede van de kaart van Joost Jansz. Beeldsnijder (1575). De locatie van het plangebied is rood aangegeven. De Zunderdorper Gouw is al zichtbaar en loopt tussen het plangebied en het Buikslotermeer.

¹¹ Lutgert e.a. 1994, 6-9

¹² Bos 1988, 104-5.

¹³ Bos 1985, 111.

¹⁴ Bos 1988, 104-105 en Battjes 2006, 15

¹⁵ Lutgert 1994, 37.

3.2.2 Zeedijk

Als gevolg van bovengenoemde problemen met de waterhuishouding door de sterke daling van het maaiveld deden zich regelmatig overstromingen voor waarbij grote stukken land verloren gingen. Om het land te beschermen werden op verschillende plaatsen dijken aangelegd die door dammen onderling met elkaar werden verbonden. Zodoende ontstond in de 13de eeuw de Waterlandse Zeedijk, tussen Oostzaan en Monnikendam, die tevens een belangrijke verbindingsweg werd met steden en dorpen noordelijker langs de Zuiderzee gelegen. Langs de dijk ontstonden dorpen als Durgerdam, Schellingwoude en Nieuwendam. Ieder dorp was verantwoordelijk voor het onderhoud van het aangrenzende deel van de dijk. Als het onderhoud van de dijk werd verzaakt vonden dijkdoorbraken en grote overstromingen plaats. Om de dijk te herstellen werd een nieuw dijklichaam in een bocht rond de doorbraak aangelegd. De Schellingwouderbreek of het Schellingwoudergat is op deze wijze ontstaan (afb. 5 en 7).

De dorpen aan dit deel van de dijk droegen een onevenredig groot deel van de dijklast. Op deze kwetsbare zuidoost hoek van Waterland werd het water van Zuiderzee en IJ bij harde wind zeer hoog opgestuwd, zodat dit dijkvak veel meer onderhoud nodig had en vaker moest worden opgehoogd. De dorpen drongen aan op gemeenmaking van de dijkage: het omslaan van de kosten van het dijkonderhoud op alle inwoners van Waterland. Pas nadat Waterland na een stormvloed in 1580 geruime tijd blank stond omdat de bevolking, verarmd door de strijd tussen de opstandelingen en de Spaanse troepen ter plaatse, niet in staat was de dijkdoorbraken te herstellen, grepen Willem van Oranje en de Staten van Holland in. Met subsidie van de overheid kon de dijk worden hersteld.¹⁶ De dijk heeft zijn waterkerende functie behouden tot de afsluiting van de Zuiderzee in 1932.

7 Het plangebied geprojecteerd op de kaart van Visscher uit ca 1700.

¹⁶ Lutgert 1994, 21-34.

3.2.3 Verstedelijking

De regio Waterland behield lange tijd zijn landelijk karakter. Vanaf 1921 veranderde dit toen drie plattelandsgemeenten door Amsterdam werd geannexeerd: Buiksloot, Nieuwendam (bestaande uit Nieuwendam en Zunderdorp) en Ransdorp (bestaande uit Ransdorp, Holysloot, Schellingwoude en Durgerdam).¹⁷

In eerste instantie werden in Amsterdam Noord in de jaren '20 enkele tuindorpen aangelegd zoals Tuindorp Buiksloot en Tuindorp Nieuwendam, noordoostelijk van het dijkdorp Nieuwendam (afb. 8). In de jaren zestig ontstond enkele nieuwe wijken: Nieuwendam, Banne Buiksloot en Buikslotermeer werden toen gebouwd. Het plangebied Nieuwendam-Noord maakt deel uit van de laatstgenoemde bouw golf. De oorspronkelijke infrastructuur is bij de aanleg van deze wijken grotendeels verdwenen.

8 Het plangebied op de kaart van Publieke werken uit 1936. In 1874 is de Nieuwendammerham ingepolderd en in 1920-30 is tuindorp Nieuwendam gebouwd.

In de jaren '50 van de 20ste eeuw is het oorspronkelijke dijktracé tussen Nieuwendammerdijk 567 en Schellingwouderdijk 83, langs de zuidzijde van de Schellingwouder Breek, vergraven ten behoeve van de aanleg van de Zuiderzeeweg. Tekeningen uit het Centraal Tekeningen Archief van het Stadsarchief geven een goed beeld van de ruimtelijke ontwikkeling tussen 1954 en 1959 ten zuiden van de Schellingwouderbreek.¹⁸ In 1954 is de oorspronkelijke Nieuwendammer- en Schellingwouderdijk nog aanwezig, maar in 1959 was in deze situatie verandering gekomen. Genoemd deel van de dijk was toen afgegraven voor de aanleg van de Zuiderzeeweg en zuidelijker, in de IJ-polder, is het huidige tracé Nieuwendammerdijk – Schellingwouderdijk (westelijk van nummer 83) aangelegd.

¹⁷ Aarsen 2003, 29.

¹⁸ Stadsarchief, Centraal Tekeningen Archief: 1:1000 kaarten, F9, 1954 en 1959..

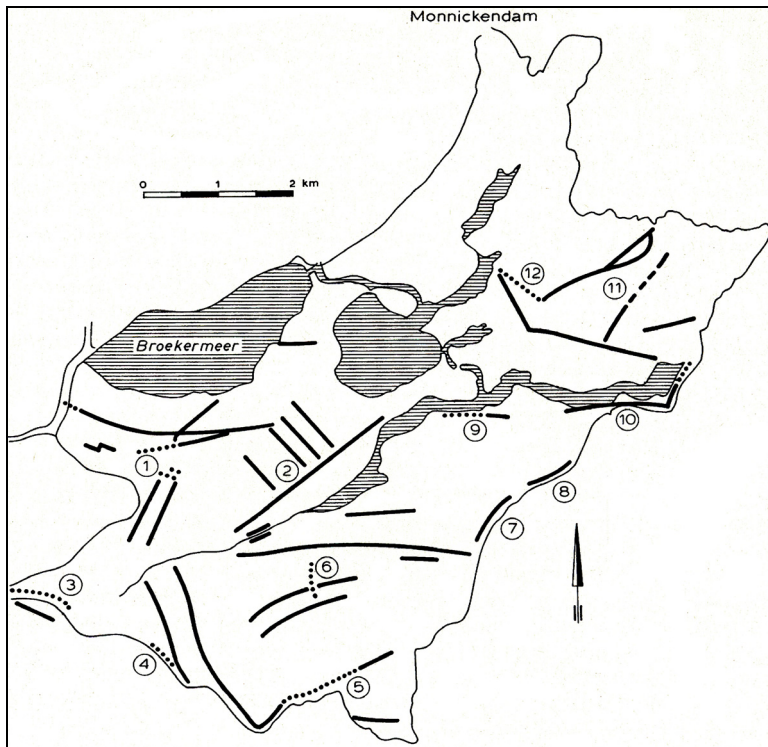

9 Schellingwouderdijk 35-25, ten zuiden van de Schellingwoudebreek, gezien in westelijke richting (een dag voor het slopen). Tekenaar Theo Kroeze, 6 augustus 1956. Stadsarchief, Collectie tekeningen en prenten.

3.3 Archeologische inventarisatie

In het plangebied is tot op heden geen archeologisch veldonderzoek uitgevoerd. In de directe omgeving zijn in het verleden meerdere archeologische vindplaatsen gelokaliseerd.

In 1976 is het toenmalige Instituut voor Prae- en Protohistorie (IPP) van de Universiteit van Amsterdam (thans het AAC) in samenwerking met de plaatselijke Archeologische Werkgemeenschap Nederland (AWN) begonnen met een archeologische inventarisatie van het bodemarchief van Waterland. Op grond van non-destructief onderzoek (in dit geval met name middels veldkartering, luchtfoto's en perceelsnamenonderzoek) zijn ca. 600 mogelijke middeleeuwse huisplaatsen aangewezen en kon een schematisch overzicht worden gemaakt van de voormalige dorpen en gehuchten (afb. 9).

9 Schematisch overzicht voormalige dorpen en gehuchten (dikke lijnen). De gestippelde lijnen geven de huidige dorpskernen aan. 1 = Zunderdorp, 2 = Poppendam, 3 = Nieuwendam, 4 = Schellingwoude, 5 = Durgerdam, 6 = Ransdorp, 7 en 8 de Grote en Kleine Kinsel, 9 = Holysloot, 10 = Uitdam, 11 = waarschijnlijk o.a. Midwoude en Onderwoude, 12 = Zuiderwoude (uit: Bos 1984, tekening B. Donker).

Op basis van de gegevens van het IPP is vervolgens in de jaren tachtig door de toenmalige stichting RAAP een boorprogramma voor landelijk Waterland opgezet.¹⁹ De resultaten hiervan zijn opgenomen in de Cultuur Historische Waardenkaart van de provincie Noord-Holland (afb. 3). Hierop is te zien dat zich 500 m oostelijk van de Wijkergouw, aan de oostzijde van de tegenwoordige ringweg A 10, concentraties van (middeleeuwse) huisplaatsen bevonden.

In 1999 heeft de afdeling Archeologie van Bureau Monumenten en Archeologie een veldverkenning in de buurt van het plangebied uitgevoerd: in de IJdoornpolder ten oosten van Durgerdam. De polder maakt deel uit van het natuurlijke veenlandschap Waterland dat vanaf de 10e eeuw werd ontgonnen en dankt zijn huidige vorm waarschijnlijk aan 15de-eeuwse en latere erosie. In de zuidelijke punt werden verhoogde woonplaatsen aangeboord, op grond van aardewerkvondsten te dateren eind 12de - 14de eeuw. Ze geven waarschijnlijk de locatie aan van IJdoorningerdam, de voorganger van Durgerdam. Na de Elisabethsvloed van 1421 is de bewoning achter de toen herstelde en verplaatste zeedijk komen te liggen, op de plaats van het huidige dorp Durgerdam.²⁰ De bovenste laag van de ondergrond van de plangebieden betreft recent aangebrachte grond. Het oorspronkelijke polderpeil bevond zich in Waterland op ca. 1,40 m ÷ NAP.²¹ Op basis van de huidige maaiveldhoogte (ca. 0,30 m ÷ NAP) kan er vanuit gegaan worden dat het oorspronkelijke polderpeil-maaiveld met eventuele archeologische sporen of vondsten zich nu op een diepte van ca. 1,00 m onder het huidige maaiveld bevindt.

Er bestaat een grote kans dat de archeologische kwaliteit van de ondergrond in het plangebied is aangetast. Dit is het gevolg van de aanleg van de woonwijk Nieuwendam-Noord in de jaren '60 van de 20ste eeuw. Daarbij zijn het oorspronkelijke maaiveld en de bijbehorende bodemopbouw waarschijnlijk deels verstoord.

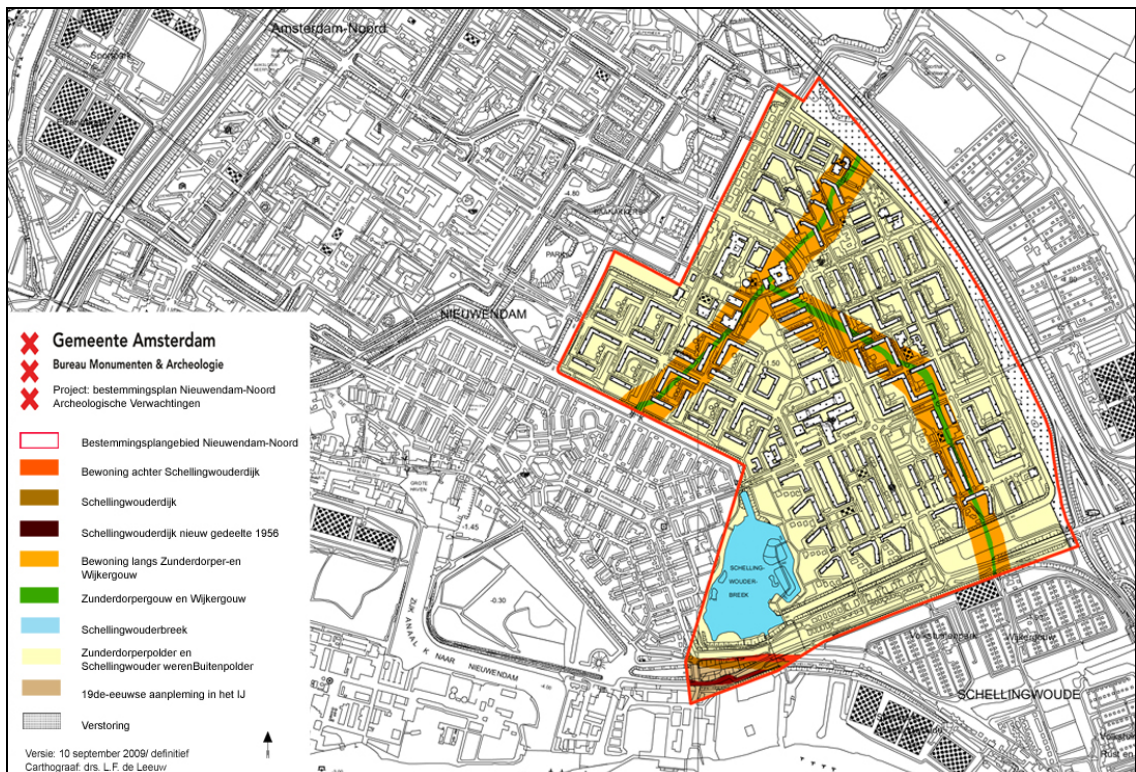
¹⁹ Bos 1988, XI.

²⁰ Gawronski 2001, 336-340.

²¹ Dienst der Publieke Werken 1967, 290-294.

4 Archeologische verwachtingskaart

Op basis van bovenstaande inventarisatie (hoofdstuk 3) zijn binnen het plangebied Nieuwendam-Noord materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met het gebruik van de Zunderdorperspolder en de Schellingwouder Weeren vanaf de 10de eeuw tot de 20ste eeuw. Dit leidt tot een verwachtingskaart van archeologische materiële neerslag voor het plangebied.

Archeologische verwachtingszones

 Begrenzing plangebied

A: Zunderdorpergouw en Wijkergouw

Betreft het tracé van de achterkade uit de ontginningsperiode. De materiële neerslag kan bestaan uit aanplempingslagen ten behoeve van de dijk aanleg, sporen van de dijkstructuur en –beschoeiingen. Dergelijke overblijfselen hebben een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

B: Zone met bewoning langs de Zunderdorper- en Wijkergouw

Betreft een zone van bebouwing aan weerszijden van de voormalige Zunderdorper- en Wijkergouw. De materiële neerslag kan bestaan uit sporen van gebouwen, losse vondsten en afval. Vanwege de lange gebruikperiode hebben de archeologische sporen een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De archeologische verwachting is daarom hoog.

C: Schellingwouderdijk

Deel van de 13de-eeuwse Waterlandse Zeedijk, die behalve als waterkering ook als een belangrijke verkeersas diende. De materiële neerslag kan bestaan uit aanplempingslagen ten behoeve van de dijk aanleg, sporen van de dijkstructuur en –beschoeiingen. In de jaren '50 van de 20ste eeuw is de bodem hier ingrijpend verstoord toen het oorspronkelijke dijktracé tussen Nieuwendammerdijk 567 en Schellingwouderdijk 83, langs de zuidzijde van de Schellingwouder Breek, werd vergraven voor de aanleg van de Zuiderzeeweg.

D: Schellingwouderdijk nieuw gedeelte vanaf 1956

Dit deel van de Schellingwouderdijk is tussen 1956 en 1959 nieuw aangelegd ter vervanging voor het vergraven 13de-eeuwse dijklichaam (zie zone C). De natuurlijke ondergrond van het oorspronkelijke veenweidegebied is hierbij verstoord en vergraven. Het tracé van de nieuwe dijk staat op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) aangegeven als terrein van archeologische waarde (nr. 14623) en is een provinciaal monument.

E: Bewoning langs Schellingwouderdijk

Betreft de zone van bewoning op en/of achter de middeleeuwse dijk. De materiële neerslag betreft sporen van ophogingen, gebouwen, losse vondsten en afval. In de jaren '50 van de 20ste eeuw is het oorspronkelijke dijktracé tussen Nieuwendammerdijk 567 en Schellingwouderdijk 83, langs de zuidzijde van de Schellingwouder Breek, vergraven ten behoeve van de aanleg van de Zuiderzeeweg. De ondergrond is hierdoor verstoord.

F: Voormalig veenweidegebied Zunderdorperpolder en Schellingwouder Weren.

Hier kunnen sporen voorkomen die verband houden met bewoning en landgebruik vanaf de 12de eeuw. De materiële neerslag betreft erven, terpen, verkavelingsporen en sloten uit de ontginningsperiode (12de/13de eeuw) tot de periode van verstedelijking in de 20ste eeuw. Dergelijke overblijfselen hebben een wijde verspreiding. De archeologische verwachting is daarom laag. Bovendien is de ondergrond waarschijnlijk deels verstoord bij de aanleg van de wijk Nieuwendam Noord in 1963-1968.

G: Aanplemping 19de eeuw en IJ-bodem

Betreft buitendijks met bagger aangeplempt land. Onder de aanplempingslagen bevindt zich de oorspronkelijke IJ-bodem. In de bedding van de voormalige IJ-bodem zijn scheepsresten of andere verzonken overblijfselen te verwachten die verband houden met de historische scheepsvaart, vanaf de 13de eeuw of mogelijk vroeger. Ook kunnen hier losse vondsten, afval en gedumpt materiaal voorkomen die in de bedding zijn weggezonden. Tenslotte kan de ondergrond op grotere diepte (12 m ÷ NAP) prehistorische overblijfselen bevatten. Dergelijke overblijfselen hebben geen samenhang en hebben een wijde verspreiding. De enige samenhangende structuren zijn scheepswrakken, maar dit zijn geïsoleerde vindplaatsen met een lage trefkans. De archeologische verwachting is daarom laag.

H: Schellingwouderbreek

In dit door dijkdoorbraak ontstane water kan materiaal uit verschillende periodes terecht gekomen zijn. Het betreft voorwerpen zonder samenhang en met een grote spreiding. De archeologische verwachting is daarom laag.

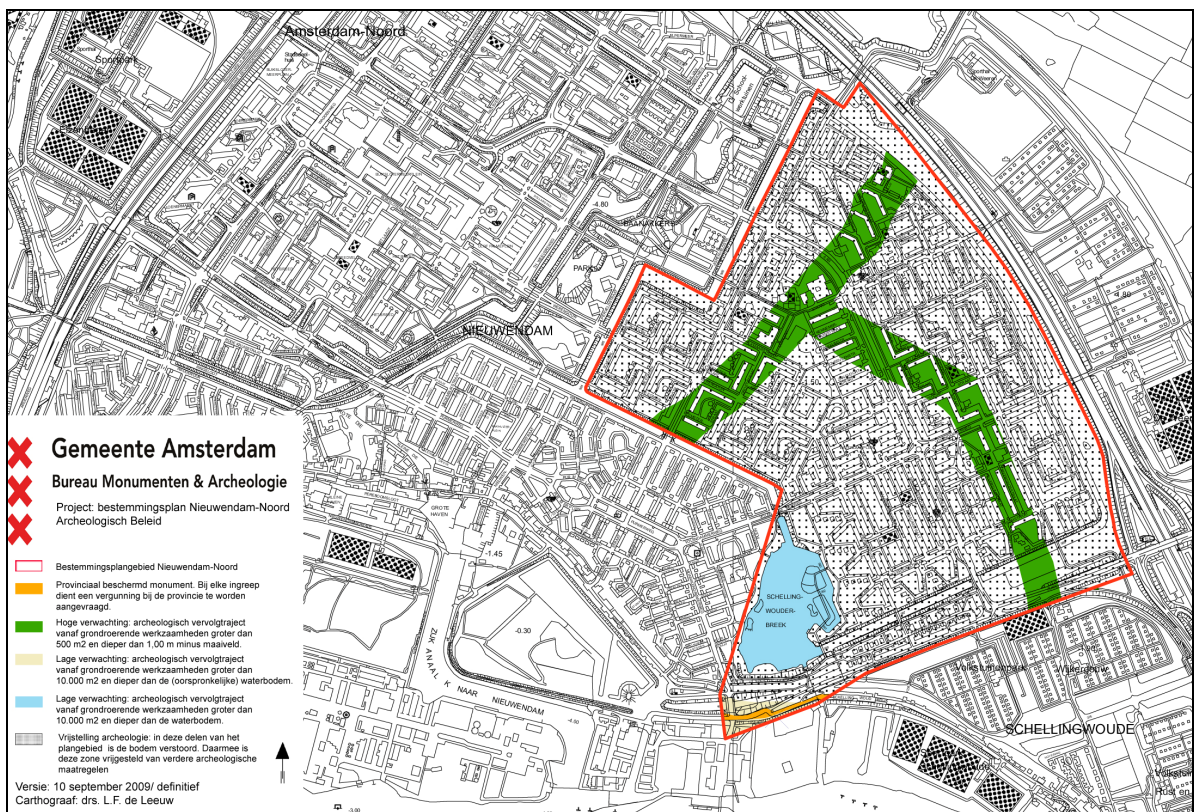

I: Verstoring

In deze delen van het plangebied is de bodem verstoord door de aanleg van de bebouwing en infrastructuur in de jaren 60 van de 20ste eeuw. Daarmee is dit deel van het plangebied vrijgesteld van verder archeologisch onderzoek.

5 Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidsadvieskaart van het plangebied Nieuwendam-Noord is bedoeld als een schematisch ruimtelijk overzicht van de maatregelen die nodig zijn voor de zorg voor het archeologische erfgoed binnen bepaalde zones of locaties in de plangebieden. De verwachtingen worden gekoppeld aan de huidige toestand van het terrein en mogelijk opgetreden bodemverstoringen. De clustering van de verwachtingszones resulteert in een beleidskaart met daarop zones met bijbehorende specifieke beleidsmaatregelen.

Archeologische beleidszones op basis van de archeologische verwachtingszones en verstoringen

Beleid zones A + B: hoge verwachting

Vanwege de hoge verwachting geldt dat bij bodemingrepen dieper dan 1 m en met een oppervlak groter dan 500 m² meter een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de planvorming wordt opgenomen. Voor de uitvoering van een Inventariserend Veldonderzoek is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Beleid zone G: lage verwachting

Vanwege de lage verwachting geldt dat bij bodemingrepen dieper dan de oorspronkelijke waterbodem en met een oppervlak groter dan 10.000 m² een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de planvorming wordt opgenomen. Voor de uitvoering van een Inventariserend Veldonderzoek is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Beleid zone H: lage verwachting

Vanwege de lage verwachting geldt dat bij bodemingrepen dieper dan de waterbodem en met een oppervlak groter dan 10.000 m² een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de planvorming wordt opgenomen. Voor de uitvoering van een Inventariserend Veldonderzoek is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist.

Beleid zone D: geen verwachting door (sub)recente bodemverstoring en provinciaal beschermd monument

Vanwege status van provinciaal beschermd monument, geldt dat voor iedere ingreep ter plaatse van deze zone een Monumentenvergunning bij de provincie dient te worden aangevraagd.

Beleid zones C, F + I: geen verwachting: (sub)recente verstoring

Voor deze delen van het plangebied geldt een negatieve verwachting, vanwege de hoge mate van verstoring. Daarmee is dit deel van het plangebied vrijgesteld van verdere archeologische maatregelen.

Voor het gehele plangebied geldt dat ook in geval geen archeologisch vooronderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij de gemeente aangemeld dienen te worden, zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Conclusie

Het voorliggende bureauonderzoek is uitgevoerd in het kader van het bestemmingsplan Nieuwendam-Noord. Afhankelijk van de grootte en de diepte van het te verstoren oppervlak bij toekomstige bouwinterventies kunnen in de grond aanwezige archeologische waarden worden verstoord.

De beleidskaart maakt onderscheid in 4 soorten beleidszones: een zone met hoge verwachting, twee zones met lage verwachting, een zone met (sub)recente bodemverstoring (dijkaanleg) en aangewezen als provinciaal beschermd monument en een zone met (sub)recente bodemverstoring zonder archeologische verwachting. Voor de zone met een hoge verwachting geldt dat bij bodemingrepen vanaf 500 m² en dieper dan 1 m beneden het huidige maaiveld voorafgaande aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is. Voor de zones met een lage verwachting geldt dat bij bodemingrepen groter dan 10.000 m² en dieper dan de (oorspronkelijke) waterbodem voorafgaand aan de bodemverstorende ingreep een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) noodzakelijk is. Voor de zone waar de ondergrond verstoord is door (sub)recente bodemingrepen maar die een provinciaal beschermde status en als zodanig als een terrein van archeologische waarde op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) staat aangegeven, geldt dat bij iedere ingreep een Monumentenvergunning moet worden gevraagd bij de Provincie. Voor de zone zonder archeologische verwachting geldt een vrijstelling van archeologisch maatregelen vanwege de hoge mate van verstoring van eventuele archeologische resten door bouw- en infrastructurele werkzaamheden. Dit betekent dat hier verder archeologisch veldonderzoek niet nodig is.

In geval onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen bij de uitvoering van de bodemwerkzaamheden geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat bodemvondsten ouder dan 50 jaar bij bouwwerkzaamheden aan Bureau Monumenten en Archeologie gemeld worden zodat in gezamenlijk overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Bronnen

Digitale bronnen

Cultuur Historische Waardenkaart provincie Noord-Holland. <http://chw.noord-holland.nl>
Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)

Literatuur

Aarsen, A., *Landelijk Amsterdam. Monumenten van het buitenleven*, Amsterdam 2003.
BMA, *Ruimte voor Geschiedenis. Beleidsnota Monumenten en Archeologie* Amsterdam 2005-2010, Amsterdam 2005.
Battjes, H. *De soet stemmende Swaen van Waterland. Een cultuurhistorische en planologische verkenning*, Amsterdam 2006.
Bos, J.M., 'Landinrichting en archeologie: het bodemarchief van Waterland', *Nederlandse Archeologische Rapporten* 6, Amersfoort 1988.
Bos, J.M., 'Stadse fratsen in een Hollands veengebied. Archeologie van stad en land', *Westerheem* 34 (1985), 110-123.
Cock, J.K. de, 'Historische geografie van Waterland', *Holland, Regionaal-historisch tijdschrift* 17 (1975), 329-349.
Dienst Publieke Werken, 'Het bouwrijp maken van terreinen'. *Ons Amsterdam* 9 (1967), 290-294.
Eerden, R. van, 'De archeologische reservaten van 'Malta'', *Archeobrief* 12/2 (2008), 13-18.
Gawronski, J., 'De voorloper van Durgerdam. Archeologisch landlopen in de IJdoornpolder'. *Ons Amsterdam* 53, 12 (2001), 336-340.
Lutgert, J., 'De geschiedenis van een oude zeedijk in Amsterdam-Noord'. Stichting Historisch Centrum Amsterdam-Noord. Amsterdam 1994. 29-30
Provincie Noord-Holland, *Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland*, Haarlem 2006.
Stol, T., *Wassend water, dalend land. Geschiedenis van Nederland en het water*, Utrecht/Antwerpen 1993.
Veerkamp, J.A.G., *Mammoeten in Amsterdam? Een inventarisatie van archeologische aandachtspunten bij de aanleg van de Noord/Zuid Metrolijn*, Amsterdam 1997.

Afmelding:

Archiscode 27616 datum 10-09-2009

Controle proces en waardestelling prof. dr. J.H.G. Gawronski

Voor akkoord datum: 04-09-2009

Hoofd afdeling Archeologie BMA
Prof. dr. J.H.G. Gawronski

Colofon

Archeologisch Bureauonderzoek 09-074

Datum:	14-09-2009
Status:	definitief
Redactie:	Prof. dr. J.H.G. Gawronski
Tekst:	I. Lempke MA, dr. J. Euwe
Tekeningen:	R. Tousain, I. Lempke MA, dr. J. Euwe

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2009
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.